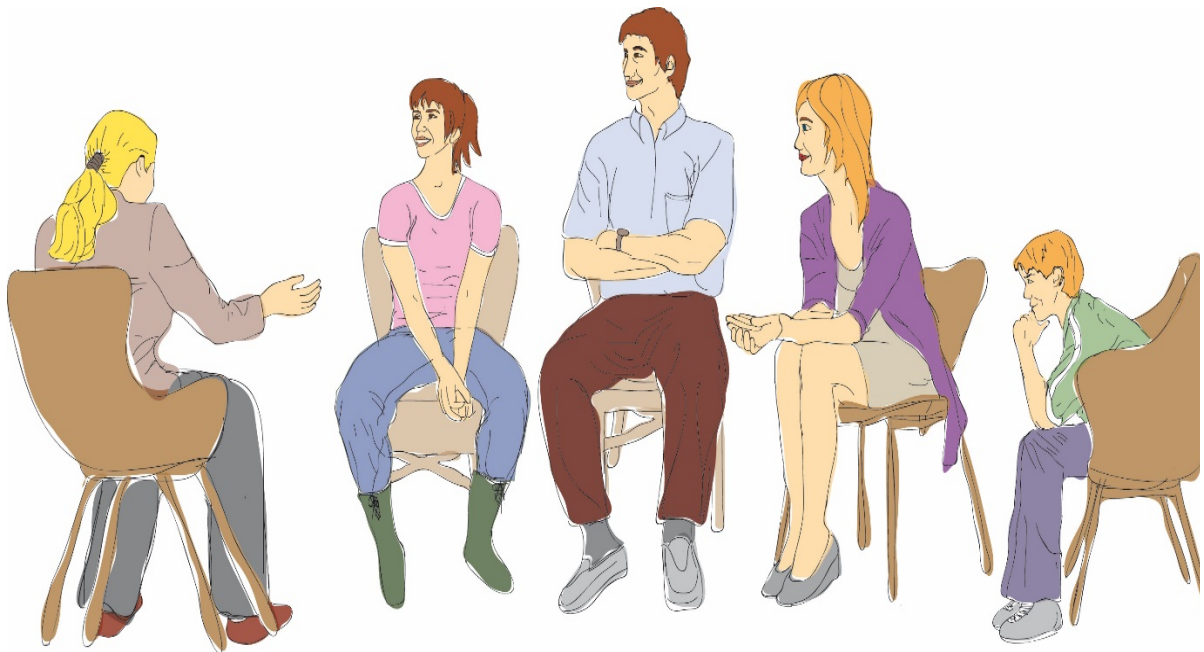

Liria Ortiz

Motiverande samtal genom tolk

LLOA Förlag

Liria Ortiz

Motiverande samtal genom tolk

Motiverande samtal genom tolk

© 2019 Liria Ortiz och LLOA Förlag.

Hemsida: liria.ortiz@gmail.com E-mail: liria.ortiz@gmail.com

Omslag och andra illustrationer: Anastasia Klappenbach

Första upplagan, första tryckningen

Kopieringsförbud! Mångfaldigande av innehållet i denna handbok, helt eller delvis, är enligt lag om upphovsrätt förbjudet utan medgivande av Liria Ortiz. Förbjudet avser såväl text som illustrationer och gäller varje form av mångfaldigande.

Innehållsförteckning

Förord	4
Filmer som illustrerar hur ett MI samtal kan se ut genom tolk	4
Vad är motiverande samtal?	5
Att tänka på i samtal genom tolk	7
Att tillämpa MI genom tolk.....	15
Tolksamtal med grupper	25
Exempel på ett MI-samtal genom telefontolk mellan en ungdom och en kontaktperson på boendet	39
Litteraturtips och inspirationskällor	41
Tack till alla som har bidragit till Motiverande samtal genom tolk	45

Förord

Hur kan MI vara en hjälpsam metod i samtal genom tolk? Samtalsmetoden motiverande samtal (eng. *Motivation al Interviewing* – MI) har utvecklat ett speciellt förhållningssätt och särskilda samtalsverktyg för att kunna kommunicera enskild eller med grupper.

Den pedagogiska modell som tillämpas i den här handboken är korta teoretiska introduktioner som exemplifieras med konkreta exempel. Boken riktar sig inte till dem som vill ha utförliga teoretiska förklaringar om själva tolkande. Det finns många bra böcker som redan beskriver detta och flertalet av dem finns i bokens litteraturlista.

Liria Ortiz, Sverige, 2019.

Liria Ortiz är leg. psykolog, leg. psykoterapeut och handledare, utbildningskonsult, föreläsare och författare. Hon utbildar och handleder i MI och är medlem av nätverket MINT (Motivational Interviewing Network of Trainers). Liria är verksam inom sitt utbildningsföretag och har även uppdrag att utveckla kurser och skriva handböcker inom MI anpassade till olika yrkesgrupper i olika delar av Sverige. Hon är ofta anlitad som föreläsare på kurser och konferenser med inriktning mot motivation, motstånd och förändring och kognitiv beteendeterapi med inriktning på Acceptance and Commitment Therapy – ACT. Hon är också med i flera expertpaneler, bland annat för *Insidan* i Dagens Nyheter och på Psykologförbundets webbplats *Psykologiguiden*.

Har du frågor, synpunkter eller vill du ha en föreläsning om innehållet i den här handboken maila gärna till liria.ortiz@gmail.com
--

Filmer

Filmer som illustrerar hur ett MI samtal kan se ut genom tolk finns på Liria Ortiz Youtube-kanal, om du gör en sökning i Youtube på hennes namn hittar du dem.

Vad är motiverande samtal, MI?

Motiverande samtal utvecklades på 1980-talet av William Miller och Stephen Rollnick. De skrev den första läroboken i ämnet år 1991: *Motivational Interviewing. Preparing People to Change Addictive Behaviour*. Bokens tredje upplaga från år 2012 är översatt till svenska och heter *Motiverande samtal: att hjälpa människor till förändring*.

I dag, cirka 40 år efter att metoden introducerades, är MI en internationellt spridd och brett använd samtalsmetod inom arenor som hälso-och sjukvård, psykiatri, socialt arbete, tandvård, elevhälsa, institutionsvård och kriminalvård. Mer än 1 000 vetenskapliga studier av MI har publicerats.

Den nya definitionen av MI, av Miller och Rollnick från 2012 lyder: *Motiverande samtal är en samarbetsinriktad samtalsmetod som syftar till att stärka en persons egen motivation och åtagande till förändring*.

Fungerar MI med personer från andra kulturer?

När man pratar om bemötande och personer från andra kulturer kan det komma kommentarer om att MI inte skulle bli väl mottaget av dessa. Man framför åsikten att det skulle uppfattas som att samtalsledaren är obeslutsam, osäker på sig själv. Varför? Förklaringen som ges är många gånger att om man kommer från ett land med auktoritära familje- och samhällsstrukturer, är man öppnare för att göra som läkaren eller andra auktoritetspersoner säger. Inför sådana påståenden brukar jag svara: Prova och se om de gör som du säger! Om detta skulle stämma, skulle folk inte revoltera, inte visa sitt missnöjde eller riskera sina liv för att förändra något i sina ursprungliga länder. Bara européer skulle kämpa och offra sina liv för samhällsförändringar och i alla andra länder skulle dess invånare alltid göra som deras ledare säger.

Min tanke är att en person som upplever samtalsledaren som en auktoritet kanske inte vågar ifrågasätta det som föreslås och framförallt inte det som man blir tillsagd att göra, oavsett om man är svensk eller från en annan kultur. Vi vet att när vi känner oss i underläge på grund av den andra har en maktposition, är vi mer benägna att hålla med eller tacka ja till saker som vi egentligen inte är redo att utföra. Det är rädslan som styr vad vi svarar på. Personen svarar på ett sätt men väljer ofta själv en helt annan väg. Därför kan det vara vilseledande att utgå ifrån detta.

När det gäller behovet av att ha kulturkompetens eller inte vill jag citera psykologen Shervin Shahnavaz, som i sin bok *Tandvårdpsykologi* menar att det är viktigt med kunskaper om både kulturella likheter och olikheter samtidigt som han skriver: "Kulturkunskaper kan göra mer skada än nytta om de används på ett generaliserande och fördomsfullt sätt. De kan skapa förutfattade meningar om människor och bli ett mentalt filter som begränsar förmågan att vara öppen, lyhörd och närvarande i en relation."

Vidare har psykologen Marian Cabrejas gjort en studie om bilingualism och psykoterapi (2013). Hon skriver att "Föreställningen om att det optimala är att patienten och terapeuten talar ett gemensamt språk, företrädesvis modersmålet, kommer i min undersökning på skam..."; "När man i samtalet med en patient utgår från att man inte säkert kan förstå vad han vill säga oss, förbereder vi vårt lyssnande. Nyord, ordvrängningar och felsägningar kan bli broar istället för hinder i kommunikationen." Med andra ord: problemet blir inte att vi eller personen inte exakt förstår vad vi säger till varandra utan **vad vi gör när missförstånd uppstår**. Om vi beaktar detta - att prata samma språk ger inga garantier för att personen ska vara nöjd med kontakten eller uppleva sig hörd och förstådd - kan det vara lättare att tänka fram lösningar vid språkliga begränsningar.

Att tänka på i samtal genom tolk

Till att börja med

I den här handboken används person eller gruppmedlem för att referera till den eller dem som blir tolkade istället för patient, klient, brukare, familj eller hur ni kallar er målgrupp.

Framkalla kontra att ge information eller råd

Kom ihåg att utifrån MI frågar vi i första hand om personens egna idéer men självklart ska vi kunna ge information när personen inte vet hur eller vad ska göra. Det skulle vara oetisk att inte göra det.

Minnesexperiment som har utförts visar att viktiga detaljer lätt utelämnas om man kommunicerar på ett främmande språk, eftersom översättningen sker automatiskt i hjärnan och att den då fokuserar på det istället för att genomföra den ursprungliga uppgiften, alltså att återge ett skeende. Om samtalet genomförs med hjälp av en tolk blir det mer nyanserat, något som krävs för att man ska lära känna varandra men också framför allt för att man ska få en uppfattning om vad personen har för bakgrund och hur hen mår idag. Tolken behöver alltså vara förberedd men ett problem är att tolken inte får betalt för att förberedda sig inför samtalet.

Tolkens roll och funktion

När man arbetar med en person som inte ännu kan tillräcklig svenska är en av de första, praktiska svårigheterna problemet med kommunikation. En tolk är så gott som alltid nödvändig för att de viktiga samtalen ska kunna äga rum. Tolken måste vara införstådd med vad samtalen ska gå ut på och ha erfarenhet av tolkuppdrag. Tolken bör också informeras om

vikten av att översätta åt bägge håll så korrekt som möjligt och av att undvika att dra egna slutsatser utifrån vad som sägs, komma med information eller egna idéer om det som diskuteras. Genom att man använder en tolk, kan man fokusera på det viktiga istället för hoppa över detaljer på grund av att språket inte räcker till.

Tolk kan behöva användas vid möten med människor med annan språktillhörighet. I Socialstyrelsens folder *Att samtala genom tolk. En kort vägledning* står att:

”När två parter ska kommunicera med varandra men saknar ett gemensamt språk är tolken en nödvändig mellanled för att de ska kunna föra ett samtal sinsemellan. Målet för det tolkade samtalet är att det ska vara så likt ett vanligt samtal som möjligt.”

Tolkens yrkesetiska regler

I samma folder *Att samtala genom tolk. En kort vägledning* beskrivs att tolkens funktion bestäms av tolkens yrkesetiska regler. I sitt arbete har tolken följande etiska regler: Tolken ska översätta allt som kommer till uttryck under samtalet och inte utelämna, ändra eller tillföra något. Tolken ska vara opartisk i tolksituationen och hens egna uppfattningar ska inte påverka tolkningen. Hen ska inte ha andra uppgifter i samband med tolkningen än att tolka och hen har tystnadsplikt. Tolkens tystnadsplikt betyder att tystnadsplikten omfattar alla upplysningar som tolken får kännedom om i samband med tolkuppdraget. Tystnadsplikten gäller i förhållande till alla, även överordnade, kolleger och familj, och tystnadsplikten kvarstår även efter att tolken har avslutat sin tjänst.

Tystnadsplikt

Fråga hur väl tolken är bekant med tystnadsplikt och de yrkesetiska regler som gäller för tolkar. Klargör dina regler för tolkens medverkan. Vid behov: styr upp, ställ krav och sätt gränser. Viktigt är att tydliggöra för tolken att hen inte ska uttrycka värderingar i det hen tolkar, ge några tips, råd eller liknande och förklara varför det är viktigt att inte göra det. Fråga under samtalets gång om personen uppfattar att vi pratar om rätt saker och på ett tillfredsställande sätt. Och anlita så långt det går en auktoriserad tolk. Tolken presenterar sin arbetsmetod och informerar om sin tystnadsplikt samt om hen kommer att tolka i jag-form eller om hen tolkar utifrån att beskriva vad personen och samtalsledaren säger.

Hur tolken och du bör bete sig. Olika uppfattningar

Den ideala bilden är att tolken inte ska visa känslor eller egna åsikter. I praktiken visar det sig dock att detta händer oftare än man kan tro. Psykologen Mina Forsell skriver i sin bok "Att arbeta med tolk" att man gärna vill använda sig av tolken som ett verktyg, närmaste en maskin och då glömmer man att detta inte är möjligt. Hon skriver att ett "annat sätt att se på tolken är att tänka sig hen som det inslag som är helt avgörande för samtalet" och då tänka också på vilken sorts möte vill man ha, ett hierarkiskt där det är tolkanvändare som bestämmer och styr. Eller som teamarbete där man samarbetar kring vad underlättar för varje och en när det gäller själva tolkningen. Vidare skriver hon att tolkanvändare behöver tydliggöra rollerna: "tolkanvändaren ansvarar för och leder mötet, tolken assisterar och behöver få guidning kring vad som gäller."

Om betydelsen av kroppsspråket

I Socialstyrelsens folder, *Att samtala genom tolk. En kort vägledning* påpekas att:

"Var också medveten om ditt ansiktsuttryck och kroppsspråk. Vissa gester kan ha olika betydelse i olika språkkulturer (till exempel kan en nick som på svenska betyder 'ja' på andra håll betyda 'nej'). Att tolka är ansträngande och tolken kan bli fortare trött än de som leder samtalet och behöva pauser i arbetet."

Tolken och inverkan på den som blir tolkade

Att använda en tolk i samtalet innebär för personen att skapa relation till ytterligare en person. MI-förhållningssättet handlar bland annat om att skapa relationer för att kunna utforska olika företeelser kring motivation och förändring. Personen kanske har förtroende för oss men med tolken kommer en person till in i samtalet, som hen behöver förhålla sig till. Det kan vara svårt att berätta en sak för en person, exempelvis om man mår dåligt, och ännu mer svårt inför två personer. Att samtala genom tolk förutsätter en oerhörd tillit, både från personen och från samtalsledaren, eftersom ingen av dem kommer att förstå hela samtalet. Kanske kan samtalsledaren säga något om det för att visa förståelse: *"Det kanske är jobbigt att sitta och prata om svåra saker med mig. Jag tycker att du är modig! Kanske är det också svårt att ha även en annan person i rummet som du inte alls känner och att det gör det svårare att prata."*

Kom ihåg att för personen kan det också kännas som ett hinder att behöva samtala via tolk. De flesta är förstås helt införstådda med de begränsningar som tolkade samtal ofrånkomligen innebär, men försök att förebygga att personen i tysthet känner sig kränkt eller missförstådd

genom att göra tydligt att du vill att personen tar upp svårigheter under tolkningen. Att kommunicera genom tolk kan kännas ovant och till och med svårt ibland. ”Om det är något som jag säger eller gör som du tycker blir fel, säg då till mig. Kanske det kan bli så på grund av kulturella krockar eller på att de orden som jag använder kanske inte används på samma sätt i ert språk.” Var observant på de svar du får från den du samtalar med. Det är den största ledtråden till att det man frågat inte översatts korrekt. Om du märker att personen reagerar på ett oväntat sätt, så fråga tolken om vad som sades och korrigera om så behövs.

Förmodligen har personen inte tidigare kommunicerat med hjälp av tolk, och att då få en främmande person i rummet som förmedlar vad som sägs kan upplevas som mycket förvirrande. Därför ska hen också informeras om hur samtalet kommer att gå till och om vad tolkens uppgift är och tystnadsplikten. Personen ska även ha klart för sig vad din uppgift är och att det är dig hen kommunicerar med, även om det sker genom tolken. Be även tolken att översätta den kulturspecifika icke-verbala kommunikationen och att översätta rakt och exakt. Om personen har tidigare erfarenheter av att bli tolkad fråga vad som skulle underlätta för hen att bli tolkad.

Ska hela eller delar av samtalet tolkas?

Fråga även personen hur hen vill använda sig av tolken. Ska hela samtalet tolkas eller ska tolken finnas med i bakgrunden och användas vid behov som stöd i samtalet när det till exempel handlar om juridiska, medicinska eller andra obekanta termer? Vilket språk föredrar personen? Känner hen sig bekväm med tolken och dennes dialekt och metod? Att man kommer från samma geografiska område är inte någon garanti för att personen vill eller kan prata majoritetsspråket i det samhället. Om det inte finns tillgängliga tolkar på det aktuella språket, vilket är bästa alternativa språk? Tillhör tolken och personen olika grupper som ligger i konflikt med varandra kan det bli problem med att få ett öppet samtal.

Förstår man varandra?

Efter att tolken presenterat sig för personen, ställ frågan om de förstår varandra. Exempelvis är arabiska ett stort språk. De regionala varianterna kan hindra att man förstår varandra, trots att det handlar om samma språk.

Konflikter mellan grupperingar från samma- eller olika länder. Några svårigheter när man arbetar med tolkar och förslag på att hantera dem

Det kan finnas konflikter mellan grupperingar från olika nationer, där tolk och den vi pratar med kan vara i konflikt med varandra. Vissa språk talas av olika folkgrupper som ligger i konflikt, antingen i ursprungslandet eller i Sverige eller båda delar. Tolk per telefon kan då vara en lösning.

En del tolkar blir privata med personen. I vissa fall försöker personen bli personlig med tolken. En professionell tolk avstår från att bli delaktig i samspelet mellan personen och samtalsledaren. Det kan finnas frågor där tolkens kulturkompetens har betydande värde, men det får man hitta former för utan att tolken uppfattas som någon extra samtalsledare.

Märker du att en viss tolk passar mindre bra för uppgiften eller har svårigheter med att acceptera att det är du som ansvarar för mötet, byt tolk!

Det är ytterst viktigt att tolken tror på din metod, eftersom varje tvivel hos tolken kommer att avspeglas i tolkningen. Det har hänt att en tolk har tackat nej till uppdraget efter att ha läst samtalsledarens "kursplan", vilket hedrar den personen.

Titta på personen och inte på tolken

Det är vanligt att man talar till och ser på tolken istället för på den som blir tolkad. Det kan lätt bli så att man pratar med tolken som "förklarar" vad den andra menar. Några tolkar säger: *"Hen säger att hen..."* istället för att översätta direkt. Några samtalsledare frågar tolken: *"Vad tycker hen om att..."* eller *"Fråga hen om..."* Att skapa ett samarbete med personen under de formerna förefaller svårt. Tala istället till personen *"Vill du..."* och inte om hen med tolken.

Likaså är det lätt att man pratar för länge och aldrig släpper in tolken. Skickliga tolkar bryter in när det är dags att översätta men inte alla, och då finns det risk att information går förlorad.

Tolken ska inte prata med dig utanför sessionen om saker som rör personen. Man kan känna sig frestad att låta tolken stanna kvar efter samtalet för att lära känna tolken eller för att för att få information om tolkens hemland och kultur. Om du gör det förklara för personen som blir

tolkad varför du gör det annars undvik det. Det får inte uppstå minsta grund hos personen för misstankar om att tolken säger något utanför tolkningssammanhanget.

Träna dig i att formulera dig med korta meningar

Fråga om hur långa meningar tolken vill att du ska säga innan hen översätter och om din talhastighet är lagom. Erfarenheten säger att det blir i svårare i början men att förtroende byggs upp efter några minuter och att det blir lättare och lättare att använda MI. Det är extra bra om man kan ha samma tolk som lär sig arbetssättet men det mest sannolika situation är att man har en ny tolk vid varje samtal. Därför kan det underlätta mentalt för dig att vara förberedd på att börja från början varje gång, då undviker man att bli frustrerad.

Ordlista till tolken och till den personen som blir tolkad

Skriv gärna en kort beskrivning av det som ska tas upp i mötet så att tolken kan få tillgång till, gärna före samtalet början och inom de fem första förberedande minuter. Om du använder dig av fem minuter inom den avsatta tiden som du bokade, brukar det vara tillräckligt. Ha en kort ordlista med de mest återkommande fackuttrycken du använder till hands och låt tolken ha tillgång till den. Denna ordlista kan också ges till personen. I ordlistan ska gärna ingå korta förklaringar av uttrycken eller begreppen. Man kan också skriva en kort beskrivning av vad de olika myndigheterna som personen har kontakt med har för uppgifter eller funktion. Berätta för personen att det samtal du hade med tolken före mötet handlade om arbetssättet och ingenting annat.

Att använda tolk i utredningar

I det här sammanhanget kan det vara extra värdefullt att kunna boka ett möte innan eller en halvtimme och träffa tolken före mötet och informera om uppdraget samt att gå igenom eventuella skalor, specifika termer eller andra instrument eller frågeformulär. Här kan man till exempel berätta att det vid testsituationer är viktigt att hen tolkar exakt och inte försöker ”hjälpa till”.

Placering av tolken i rummet

Placering av tolken i rummet är betydelsefull. Tolken ska sitta lite snett bakom, bredvid personen, och inte mellan dig och hen. Rikta dig under samtalet till personen, och vänd dig inte till tolken och prata med hen, vilket är lätt gjort.

När tolken inte vill ta i hand

När man ställs inför en tolk som informerar om att hen inte hälsar på dig genom att ta i hand eftersom det går mot hens religiösa övertygelse kan det vara bra att ha reflekterat över situationen innan den händer. Hur kan man tänka om det? Om man accepterar att inte hälsa med handskakning, bidrar det till att personen ser på dig med mindre respekt?

Det kan ligga nära till hands att tänka att tolken inte respekterar dig på grund av ditt kön och att det kan påverka samarbetet runt personen. Till det skall också vägas in landets religionsfrihet. För att underlätta samarbete strävar man efter att undvika negativa konfrontationer. Förslagsvis kan en neutral väg väljas. För att minska risken för att situationen skall uppstå kan man göra till vana att hälsa med en huvudnickning när man presenterar sig. Om man avstår från att sträcka fram handen, riskerar man inte en generande och spänd situation om tolken inte tar den framsträckta handen. Det är ett förhållningssätt som är neutralt och ingen behöver känna sig obekväm.

Kontinuitet

Försök att ha en eller ett par tolkar som återkommer. Etablera ett bra samarbete med ett antal tolkar på aktuella språkområden som du tycker fungerar och beställ dem. Om du är ute i någorlunda god tid brukar det fungera. Är du inte nöjd med tolkens insatser, prata med tolkförmedlingen och säg att du inte tyckte det fungerade med den tolken.

Tolk per telefon

Tolkning över telefon används ofta utanför större städer, där det kan vara svårt att få tag i tolkar. När man beställer tolk från tolkservice kan man fråga efter tolk via telefon, vilket då förstås kräver tillgång till högtalartelefon.

Tolk per telefon kan också övervägas då personen uttrycker obehag inför att möta sin tolk på orten där hen bor eller över att ha en tredje part närvarande eller misstror sina landsmän av olika skäl. Man kan då även behöva anlita telefontolk från annan kommuns tolkförmedling.

Förhandling

I vissa kulturer är det också vanligt att "förhandla" och att tänka mycket strategiskt när man berättar om ett skeende. Det kan medföra att man automatiskt hamnar i förhandlingslägen och att du blir förvirrad och tolkar detta som att personen är oförsämd mot dig, men kanske har

personen i ryggmärgen att pruta och förhandla och hamnar därför direkt i olika försök till förhandling.

Ha alltid en plan B

Vad gör du om tolken inte kommer eller är försenad? Var förberedd på den situationen och ha en plan B för situationer som att tolken är försenad eller uteblir från uppdraget. Hur? Du kan ha färdigskrivna mallar, som du kan visa för personen. Be respektive språktolk att skriva ner något i stil med: "Beklagar men vår tolk har fått förhinder och kommer inte. Vi behöver därför hitta en ny tid för vårt samtal. Jag återkommer till dig med en ny tid." eller: "Tolken är försenad. Hen bör snart vara här. Vi väntar." Det finns många appar som kan användas vid sådana tillfällen som det händer något oväntat.

Utvärdering

Det är lärorikt att efteråt utvärdera med personen och tolken och höra hur man tyckte att tolkningen blev samt efterfråga förslag på vad som kanske kan göras ännu bättre. Fråga också personen och ge hen möjlighet att kommentera hur hen har upplevt samtalet och om hen har känt sig förstörd. Gör en sammanfattning.

Personlig reflektion

Och till sist en personlig reflektion: Det finns redan mycket kunskap om vad som hindrar och underlättar ett bra samtal genom tolk. Utifrån egna erfarenheter, litteraturstudier och berättelser från de personer som samtalar genom tolk, är min slutsats att de svårigheter som uppstår och som vi brottas med lätt skulle kunna förebyggas och hanteras om vi hade mer tid för att exempelvis förbereda oss själva och tolken inför samtalet. Det egentliga problemet är att mer tid kräver större ekonomiska resurser.

Att tillämpa MI genom tolk

MI-förhållningssättet

- Samarbetande- och utforskandestil. Vi utforskar hur personen ser på saken. Du är expert på saken, personen är expert på sig själv och sina behov
- Accepterande hållning, betona autonomi
- Framkallande av personens egen motivation. Motivation ökas genom att stödja sig på personens egna *behov, uppfattningar, mål och värderingar.*
- Välvilja (eng compassion). Vill den andres väl

Samarbetande- och utforskande stil

Att skapa en tillräcklig bra relation eller samarbete i ett tolksamtal. En av dina uppgifter är att, förutom att skapa en tillräcklig trygg relation med personen, samtidigt förstärka ett samarbete med tolken och personen kring själva tolkandet, det vill säga hur det ska gå till. Du behöver också ha bakgrundskunskap om hur man kommunicerar med myndigheter hens hemland eller så ska du kunna fråga om hur personen tänker och resonerar om detta. Använd dig gärna av MI-förhållningssätt och den utforskande stilen. Ta reda på så mycket som möjligt om hens

bakgrund när detta är möjligt - om inte, fokusera i första hand på nuet. Det finns många pusselbitar att hämta hem, och därför behöver du läsa på. Det kan handla hur man hälsar, om kvinnosyn, om auktoritet, om huruvida man ser någon i ögonen eller inte. Genom att ha kunskap om kulturen i det sammanhang där hen vuxit upp får du lättare förståelse för varför hen tänker och agerar som hen gör.

Ett annat sätt kan vara att du kan ta in i samtalet att du inte kan så mycket om hens kultur och komma överens om att ni kan fråga varandra när något verkar konstigt. Personen frågar om den svenska kulturen och du om personens kultur. Detta är mycket bättre än att man tror sig kunna veta hur det "är" i ett visst land eller i en viss kultur. Risker är då att man utgår ifrån massor av förutfattade meningar som inte alltid stämmer. Alla kvinnor som kommer från patriarkala kulturer är till exempel inte förtryckta av sina familjer. Därför är det otroligt viktigt att man frågar hur det är eller har varit för personen. Kanske är det som du tolkar som oartighet och nonchalans – att personen inte tar i hand eller tittar dig i ögonen när ni pratar med varandra – i själva verket ett tecken på artighet och på att hen ser dig som en auktoritet och så vidare.

Etablera ett samarbete kring hur tolkningen ska gå till och utforska genom att ställa frågor. Använd de första fem minuterna av samtalet till att förklara hur du arbetar och gå igenom centrala begrepp. Gör tydligt för dig att tolken förstår hur du ska genomföra mötet och varför du kommer att ha ditt specifika sätt att lägga upp samtalet; det underlättar för tolken att tolka korrekt. Det är viktigt att tolken är helt klar över vad ni ska göra varje gång och varför. Berätta för hen vad som kännetecknar MI som samtalsmetod: *Jag använder mig av en samtalsmetod som heter Motiverande samtal. Därför kommer jag att ställa öppna och utforskande frågor (frågor som börjar med vad, hur, på vilken sätt) för att försöka förstå hur personen ser på sin situation och eventuella speciella händelser.*

Samtidigt kommer jag att göra korta sammanfattningar. Jag kommer även att be om lov att berätta vad vi kan erbjuda och hur det fungerar hos oss men också fråga efter personens egna idéer om vad som kan vara till hjälp. Detta gör jag för att kunna ha ett

bra samtal med personen. Jag ber dig att tolka så exakt som möjligt både det jag och personen säger. Om du är osäker på någon mening eller uttryck så fråga mig gärna. Demonstrera med några meningar hur det kan låta och fråga tolken om ifall vad som menas med MI som samtalsmetod blivit tydligare. Ge helst tolken möjlighet att ställa frågor om ditt arbetssätt före tolkningen. Säg något i stil med detta: Är det något du undrar över om mitt arbetssätt och som skulle underlätta för dig när det gäller att tolka det här samtalet?

Att ställa känsliga frågor och utforska samtidigt betona autonomi

Tolken kan också behöva förberedas på och informeras om varför man ställer alla frågor och pratar normaliserande om till exempel psykisk ohälsa, suicidtankar, missbruk, våld i nära relationer eller något annat. Man kan ha olika uppfattningar om vad psykisk ohälsa innebär eller om olika neuropsykiatriska diagnosen eller om våld i en nära relation innebär. Berätta att om något du säger låter konstig ska man gärna fråga dig om vad du menar med det. Vid känsliga frågor kan man använda sig av telefontolk istället.

Innan du ställer en känslig fråga till personen!

Använd gärna en övergångsmening som förklarar varför du ställer dessa frågor. Den bör innehålla:

- Förklaring. *Nu skulle jag vilja fråga dig om.... för att...*
- Information om sekretessen eller tystnadsplikten: *Det som händer med dina svar är att...*
- Förmedla hopp: *Detta kan hjälpa dig på följande sätt...*
- Betona autonomi: *Det är du som bestämmer* (när det är så)

Säg exempelvis: *Nu när vi har pratat om....skulle jag vilja fråga dig om.... för att... Det som händer med dina svar är att.... Den hjälpen som finns att få är...Du bestämmer själv vad du vill göra.*

Välvilja (compassion)

Nu generaliserar jag men man brukar prata om tolken som ett problem och inte som en resurs. Som någon som stör kommunikationen istället för den som underlättar den. Man berättar gärna om alla missöden som man har varit med om i olika tolksamtal men nästan aldrig om de tolksamtal som det har gått bra och tolken har varit till stor hjälp. Då uttrycker man sig i stilen med *"Hen gjorde bara sitt jobb!"* MI-förhållningssättet och dess komponent välvilja bör användas också med tolken. Hen försöker göra sitt jobb så gott det går på precis samma sätt som du. Hen är stressad som du kan vara ibland. Hen är inte en maskin som kan kopplas av och på. Se tolken som en människa och koppla din välvilja i samtalet med hen, bekräfta det hen gjorde som fungerade bra i samtalet. Det kommer att kännas bättre för dig och för tolken.

Aktivt lyssnande

MI-samtal består dels av det särskilda förhållningssättet, dels av olika grundläggande kommunikationsfärdigheter och -verktyg. Vissa verktyg kan närmast uppfattas som en grund för själva MI-samtalen, eftersom de spelar en avgörande roll för att ge plats för resonemang om förändring och för att ge personen möjligheter att uttrycka förändringsprat. Men man måste komma ihåg att aktivt lyssnande bara är ett verktyg som också har begränsningar och att exempelvis öppna frågor och reflektioner inte alltid kan användas i samtal genom tolk. Längre fram beskrivs förslag på vad man kan göra när öppna frågor inte är tillämpliga. MI är mycket mer än öppna frågor och reflektioner; essensen är MI-förhållningssättet och färdigheten att framkalla och förstärka förändringsprat om beslut som leder till en förändring. För det ändamålet kan vi använda oss av öppna frågor och reflektioner eller inte - det som är viktigt är riktning och framkallande av förändringsprat. Detta är en stor förändring i MI sedan 2014. Om du vill fördjupa dig mer i detta, läs gärna Kodningsmanual 4.2.1. (MITI 4.1) av Moyers, m.fl. (2014).

Att använda öppna frågor

Öppna frågor kan ibland tolkas som slutna frågor, om tolken inte är införstådd med att du använder öppna frågor som en del av din samtalsstil utifrån MI.

Använd dig av flervalsalternativ i stället för öppna frågor när du utifrån personens svar märker att de tolkas som slutna frågor eller att personen inte förstår: *Tänker du så eller så eller så?* Utforska därefter närmare vad personen egentligen vill förmedla. Att få välja gör personen aktiv och gynnar känslan av autonomi.

Ett annat alternativ till öppna frågor är att göra frågorna mindre öppna genom att lägga till konkret information i slutet till exempel *Berätta vad du gör på morgonen när du går upp?* Följt av *Och hur ser förmiddagen ut?* i stället för att säga: *Berätta hur din dag ser ut.*

Att använda reflektioner

Reflektioner bör användas med försiktighet eller inte alls när man har samtal med tolk. Det beror på tolkens skicklighet. Reflektioner kan riskera att uppfattas som slutna frågor av tolken. Om man kan använda reflektioner rekommenderas att man verifierar dem med en kontrollfråga: *Har jag fattat rätt om jag säger... Menar du att...? Är det så du menar?*

Enkla reflektioner är lättare att tolka än komplexa. En känsloreflektion bör tydligt kopplas ihop med en specifik situation eller en händelse, till exempel: *När den personen sa att du skulle skynda dig blev du besviken*, snarare än: *Du blev besviken på den personen.*

När man gör en reflektion av känslor, berätta för tolken att syftet med samtalet inte bara handlar om att ge eller inhämta information utan också om att få en djupare förståelse av det personen har upplevt. Hjälプ till när det behövs, så att tolken kan hitta orden för att kunna översätta din reflektion om det du upplever att personen tänker och känner: *Det jag tror att du kände då är...*

Tolken kan även reagera på en enkel reflektion och säga: *Varför upprepar du dig?* Svara då: *Jag upprepar för att personen ska kunna korrigera mig om jag hört eller förstått fel, för det är så viktigt för mig att förstå precis vad hen menar.*

Viktigt! Använd korta sammanfattningar istället när det inte är möjligt att göra reflektioner!

Att använda sammanfattningar

Korta och tydliga sammanfattningar är alltid till gagn både under samtalets gång och i slutet av samtalet. Det kan ibland underlätta att göra dem i punktform med hjälp av papper och penna. Ytterligare alternativ är att erbjuda personen att spela in slutsammanfattningen i sin mobil, skriva några nyckelord på sitt eget språk, med mera. Sammanfattningar är ett mycket bra sätt att försäkra sig om att personen och du förstått varandra och de förebygger missförstånd. Sammanfattningar hjälper en också att minnas vad man har pratat om.

Förklara gärna för tolken hur du använder sammanfattningar: *Jag kommer att sammanfatta vårt samtal i slutet och då och då under samtalets gång. En sammanfattning är en kort summering som jag gör för att vara säker på att vi är eniga om vad vi pratat om, dragit för slutsatser och ibland kommit överens om.*

Att framkalla förändringsprat och använda skalfrågorna

Viktigt och Kunna

Skalfrågorna (Hur viktigt är det för dig att...? och Hur stor tilltro till din förmåga att kunna göra det har du?) kan i tolkade samtal tydliggöras genom att man ritar dem på papper och illustrerar med figurer som till exempel ”smileys”. Här är ett exempel: *”Vad skulle du tycka om att flytta till en annan del av Sverige? Kan du peka på skalan? Om du pekar här så vill du inte alls. Om du pekar här så vill du det jättemycket.”*

12 3

Att ge plats för planering och åtagande

Planering och åtagande kan med fördel göras i punktform med enkla och konkreta ord och utgå ifrån ett tydligt mål och uppdelning i delmål. Att åtagandet är konkret är extra viktigt när man arbetar med tolk, så att det inte uppstår några missförstånd mellan dig och personen. Ensamkommande befinner sig ofta i en psykosocialt utsatt situation som gör att de har svårt för att minnas, planera, komma igång eller hålla ut, på grund av stress och oro.

Att göra en ambivalensutforskning

Även ambivalensutforskning görs med fördel med papper och penna. Det kan underlätta såväl för personen som för tolken att förstå vad du vill utforska. Även här kan ”smileys” användas för att illustrera frågor som: *”Vad är mindre bra med situationen nu? Vad skulle vara bra med en förändring?”*

Ambivalensutforskning	
Mindre bra med...	Bra med...

Att be om lov

Be om lov att få ge förslag till lösningar. Undantag är om personen direkt bett om sådana. Ge helst flera alternativ och låt personen välja det alternativ som passar hen bäst. Beskriv alternativen med enkla och konkreta ord. Om du inte kan erbjuda olika alternativ: presentera det alternativ som du kan erbjuda och utforska hur personen ser på det. Här gäller också att tolken ska vara införstådd med att hen inte ska ge några förslag till lösningar. Det ska man ha klargjort före samtalet. Betona autonomi, det vill säga att det är personen som bestämmer. Undantag är om det finns barn inblandade och man måste göra en orosanmälan.

Att ge information med MI-verktyget information i dialog genom att be om lov, utforska, tillföra information och utforska (UT-U)

Information i dialog med hjälp av U-T-U

Be om lov. *Är det ok om vi pratar om/jag frågar om, informerar dig om/säger vad jag tycker, kommer med ett förslag...?*

Utforska vad personen redan vet:
Vad vet du redan om...?"
Lyssna och sammanfatta

Tillför information på ett neutralt sätt.
Kort, delat ut information, sakligt, anpassad, bilder vid behov, rita, använd hjälpmedel...
Jag skulle vilja lägga till...

Utforska
Vad betyder/innebär detta för dig?
Lyssna och sammanfatta

När man erbjuder information är det viktigt att utforska vad personen tror sig veta sedan tidigare. Man måste utgå ifrån att många personer har fått falsk information av exempelvis människosmugglare om vad de skulle möta i Europa.

Vid psykisk ohälsa eller andra tillstånd kan det finnas olika tolkningar av samma ord. Exempelvis kan "depression" på somaliska översättas med tre olika ord som betyder "nedstämdhet"; "galenskap" eller "paranoida vanföreställningar". Vad gör man då? Börja med att fråga vad personen vet om depression och informera om vad som avses i Sverige med det ordet. Ge konkreta exempel kopplade till personen: *När man känner sig så under en längre period kallar vi det för depression som kännetecknas av...och det finns hjälp att få.* Detta verktyg kan underlätta när det gäller att erbjuda mer saklig information. Att kunna reda ut missförstånd i vad hen tror sig veta kan vara viktigt. Samtidigt kommer Information i dialog att aktivera personen, strukturera samtalet och hjälpa till att kartlägga kognitiva svårigheter med att ta till sig information. Det är dessutom ett bra sätt att bilda sig en preliminär uppfattning om vad personen vet eller förväntar sig. När man arbetar med tolk är det extra viktigt att följa upp hur information gått fram.

Att ge information i dialog tar ofta viss tid och underlättas av om du planerat momentet väl. Skriv gärna ned några nyckelord om vad är det du vill eller måste förmedla och ha dessa framför dig. Annars är det lätt att man tappar tråden när man måste vänta på att tolken blir färdig. Träna dig på att framföra informationen med enkla ord. Om det finns juridiska eller medicinska ord som du måste använda, till exempel "avslag", säg det först och förklara strax efter vad det betyder. På samma sätt vad exempelvis Försäkringskassan, Psykiatri eller andra organisationer gör istället för att bara säga namnet som många gånger finns inte en likande motsvarighet i ursprungslandet. *Det som Socialtjänsten gör är att....*

Många personer har bräckligt förtroende för andra och har inte alltid blivit tillfrågade om vad de själva vill. Därför är det oerhört viktigt att vara noga med att förbereda och informera personen om syftet med samtalet och framförallt att ge en förklaring till varför du måste ställa frågor som personen kanske inte känner sig bekväm med.

Undvik bildspråk när du informerar men använd gärna bilder i samtalet

Var så konkret som möjligt. Om du använder dig av bildspråk, förklara vad som är poängen med det du säger. Att visa bilder kan däremot vara mycket givande. På nätet kan man enkelt skriva ut bilder, exempelvis är Pictogrambilder lättillgängliga.

Om du är osäker på vad personen kommer att tycka om din användning av bilder, fråga gärna och förklara att det är för att underlätta kommunikation mellan er. Om man exempelvis talar om en sysselsättning och tolken översätter det korrekt, behöver det inte innebära att personen förstår vad man menar med det. En bild som visas samtidigt kan vara effektivt. Ett annat exempel kan vara myndigheternas olika roller, som kan vara svårt att förstå i början, men som kan tydliggöras med hjälp av diagram och bilder. Det finns en gratis hemsida där du kan ladda ner bilder www.bildstod.se Ett annat alternativ är att göra en sökning på ordet Pictogrambilder.

Tolksamtal med grupper

Motiverande samtal (eng. *Motivational Interviewing*) har utvecklat ett förhållningssätt och särskilda samtalsverktyg som syftar till att öka deltagarnas motivation och hantera ambivalens eller motstånd mot en förändring. Detta innebär att MI är en samtalsform som är mycket väl anpassad för möten med personer som befinner sig i olika stadier av en förändring i en grupp.

MI med grupper

MI kan användas på flera olika nivåer när man arbetar med grupper: som förhållningssätt av gruppledaren, som konkret material för olika teman och som grund för upplägget av själva arbetssättet och innehållet i gruppen.

I grupper är MI av stort värde för att till exempel etablera kontakt och vid motstånd hantera detta på ett empatiskt sätt. Inleda en dialog och så ett frö, utforska gruppens egna idéer och behov och motivera till att hitta alternativa lösningar till det som upplevs som problematiskt. MI kan hjälpa deltagaren att berätta om sina tankar, sätta ord på sina känslor. Samtalsmetoden kan även användas för att motivera någon till att delta i en gruppbehandling, motivationsgrupp eller något annat. Slutligen kan MI även användas vid handledning, konsultation och samtal med anhöriga. Eftersom professionella upplever att MI hjälper dem att på ett bättre och mer effektivt sätt utföra sitt arbete kan MI även motverka stress bland personalen.

Det finns ännu inte evidens för att MI har effekt när det gäller grupper eftersom det inte utförts några randomiserade kontrollerade studier. Däremot finns det lovande resultat som visar att MI förstärker behandling när metoden integreras eller adderas till annan intervention:

- Innan behandling – för att motivera till att delta i behandlingen.
 - Under behandling – för att undvika avhopp och öka följsamhet till behandlingen.
- Efter behandling – för att vidmakthålla de strategier och fortsätta använda sig av de verktyg som man lärde sig under behandlingen (Hetteima m.fl., 2005, Rubak m.fl., 2005, Westra, 2012, Arkowitz m.fl., 2015)

Det finns inte en specifik definition av MI med grupper. Därför ger vi i den här boken vår egen definition utifrån egna erfarenheter av att använda MI med grupper i många år. Med utgångspunkt i Miller och Rollnicks definition av MI år 2012 kan MI med grupper definieras som:

Motiverande samtal är en samarbetsinriktad samtalsmetod som syftar till att stärka gruppen i sin helhet och varje gruppdeltagarens egen motivation och åtagande till förändring.

Grupprocesser är *inte* en del av MI

I de allra flesta böcker om grupper pratar man om grupprocesser. Detta är också något som många gruppledare ihärdigt hänvisar till utan att konkretisera vad de menar. Nästan allt som händer i gruppen tycks orsakas av grupprocesser. Om konflikter mellan deltagarna och/eller med gruppledaren uppstår så är det vanligt att gruppledaren hänvisar till grupprocesser, men i

själva verket är det kanske i stället gruppledarens otydliga instruktioner inför övningen som är orsaken.

Att vara observant på interaktioner *är* en del av MI

MI-förhållningssättet utgår från att de situationer som uppstår i en grupp är resultatet av gruppledarens sätt att bemöta det som händer i gruppen och av interaktionen gruppdeltagarna sinsemellan. Inom MI förespråkas att samtalsledaren ska ta ansvar för det som utlöser den egna lusten att rätta till den enskilde individen och att hejda denna lust att säga till den andra vad hen borde göra. Detta är en grundförutsättning inom MI för att kunna lyssna på personen och hantera det som kommer upp i samtalet. Om det finns motstånd ser samtalsledaren till att ändra sitt eget beteende för att bemöta personen på ett sådant sätt att motståndet inte växer. Om det som kommer fram i samtalet är prat om förändring ser man till att förstärka eller framkalla mer av detta genom förändringsprat i riktning mot en viss förändring.

Men, när i litteraturen om MI med grupper omvandlas plötslig detta till grupprocesser? Och varför händer detta utan vidare vetenskapliga bevis, utan att kontextualiseras och definieras som man har gjort med alla andra begrepp inom MI? En hypotes är att man fastnat i de normer och konventioner som kommer från gamla sätt att tänka på grupper, bemötande och motivation – innan MI kom i ljuset på 1980-talet. Problemet har varit att i nästan all litteratur om grupper skriver man om grupprocesser och att det kan vara svårt att gå mot strömmen.

När det handlar om individuella samtal är de flesta MI-utövare och teoretiker överens om att samtalsledares egna reaktioner är avgörande när det uppstår motstånd i relationen. Men när det handlar om motstånd i grupper så pratar man om grupprocesser istället. Man skiftar fokus och lägger ansvaret på gruppen. Att resonera så är naturligtvis lättare än att fråga sig själv: *”På vilket sätt har jag själv bidragit till det som hände i gruppen? Hur hade jag kunnat hantera min egen rättningsreflex (vilja att övertyga, övertala den andra)?”* Inom MI är liknande frågor helt naturliga när det gäller individuella samtal, men om det är en grupp skyller vi på grupprocesser istället. Mekanismen bakom är mänsklig; det blir mycket lättare för vår självkänsla att tänka: *”Det som hände idag var jobbigt men det beror på att gruppen går igenom den här... grupprocessen.”* Det är en så tacksam ursäkt för att inte titta närmare och ta ansvar för vad man som gruppledare gjorde eller inte gjorde.

Om en gruppdeltagare börjar kritisera en annan bör man som gruppleddare hänvisa till de gruppregler som handlar om att var och en i gruppen har rätt att ha sina åsikter utan att behöva försvara sig för det och att man ska tillämpa acceptans inför varandras olika tankar och känslor. Om gruppleddaren istället blir osäker i en sådan situation och förblir tyst så förstärker hen, utan att hen vill det, att det är okej att kritisera varandra trots att i gruppen kommit överens om att detta inte ska få ske. I det här fallet har gruppleddaren två alternativ: Att ta ansvar för att hen hållit tyst och se till att i framtiden vara uppmärksam på att agera om detta händer i gruppen igen. Eller att tänka att det var en svår grupp som gick igenom en viss grupprocess.

En grundtanke när jag skriver om att tillämpa MI med en grupp handlar om att det främst är vad gruppleddaren **GÖR** som kommer att prägla gruppen – inte vad hen säger. Exempelvis: Hur accepterande eller subtilt bestraffande är gruppleddaren? Hur tydlig är hen? Tillåter hen att kursdeltagarna kritiserar varandra? Hur hanterar hen sin egen rättningsreflex? Vad bekräftar hen av det som gruppdeltagarna säger och gör? Hur mycket uppmärksamhet ger gruppleddaren sådant som inte fungerar vid diskussioner om olika åsikter mellan gruppdeltagare, och hur mycket intresse visar gruppleddaren när gruppdeltagarna lyssnar på varandra och interagerar i överenskommelse med MI-förhållningssättet? Det är dessa beteenden som kommer att prägla gruppen i en viss riktning.

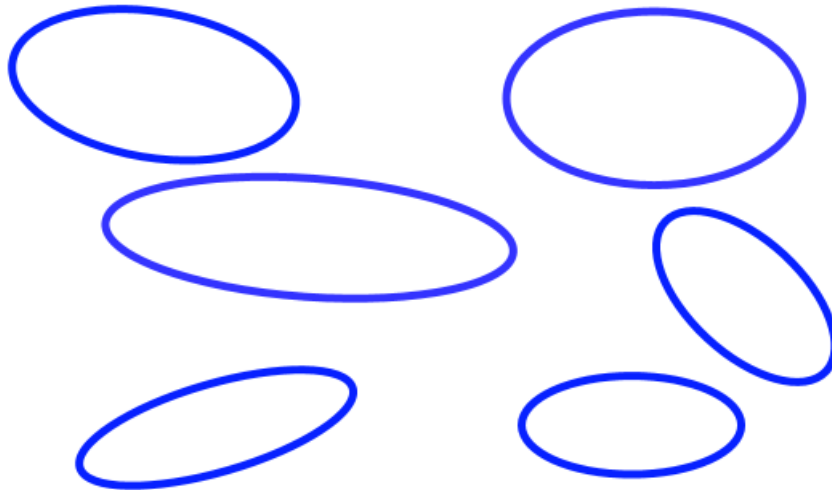
Att skapa ett samarbete

Inled först med att skapa ett samarbete med gruppen genom att till exempel visa intresse och nyfikenhet samtidigt vara bekräftande: *"Det kan kännas svårt att vara här.... och"* Hitta dina egna formuleringar. Syfte i den här stunden är att till exempel bygga upp ett samarbete genom att bekräfta det besvärliga i situationen eller något annat som du finner lämpligt.

Samtala lite kring syftet med samtalen och tidsramar innan man diskuterar vad dem vill använda samtalen till *"Vi kommer att ha en timme tillsammans idag...."* Tänk på den fysiska miljö där mötet ska ske. Hur ser rummet ut? Är det välkommande? Finns det vatten eller kaffe och te till hands?

Meny-Agenda

MENY - AGENDA

Många gånger finns det saker som du måste utreda eller ta upp samtidigt som många familjer eller gruppmedlemmar kommer med ett kaos av funderingar och tankar, då är det viktigt att stödja dem att sortera och prioritera bland problemet och/eller fokusera på en del av situationen.

Meny-Agenda kan vara ett värdefullt verktyg för att hitta fokus, målbeteende eller sätta upp ämnen utifrån syftet och för att du ska kunna gå igenom det du behöver reda på samtidigt som gruppmedlemmarna får möjlighet att ventilera sina egna funderingar med dig. Samtala i första hand om vad gruppen undrar över:

- Vad är mest aktuellt och viktigt för er just nu?
- Vilka funderingar eller frågor har ni? (Skriv ner).
- För min del behöver jag fråga och prata om.... (Skriv ner).
- Vi har XX minuter idag, hur ska vi förmedla tiden så att ni får möjlighet att prata om era funderingar och jag har tid att ställa mina frågor/informera om...?
- Var vill ni börja?

När det går formulera målet i termer av en positiv förändring eller mål (till exempel ha ett bra liv tillsammans, behandla varandra väl i ord och handling, bättre kommunikation, barnens välmående...) istället för det man inte ska göra (alkohol, våld, droger, misshandla barnen...).

Det kan finnas en inbyggd konflikt i kontakten med gruppleddaren (anmälan som måste utredas, ett beslut eller åtgärd som måste meddelas...) och inte så sällan finns det olika aktörer med olika åsikter. Därför ibland kan vara målet att komma fram till olika saker: att utreda, att genomföra en för gruppen besvärlig åtgärd på ett respektfullt sätt eller komma fram till vad gruppen vill eller att ingjuta hopp om något och detta kan ta mer än ett möte.

Om gruppen har kommit till dig frivilligt på grund av till exempel olika konflikter eller en medlem i gruppen som väcker oro hos de andra kom överens med gruppen om fokus eller målet med samtalet eller vad dagens möte kommer att handla om.

Utforska inledningsvis det som kan vara gemensamt för gruppen:

- Vilka förväntningar har ni för dagens samtal?
- Vad är orsaken till att vi sitter här idag? Hur ser ni på det?
- Vad vill ni använda våra samtal till. Vad säger ni?
- Hur vill ni beskriva det som händer/hände?
- Vad har ni för förväntningar att vi ska ha uppnått efter detta möte? (Skriv på tavla)

Fråga till var och en för att alla ska kunna uttala det som den vill på individnivå.

Om gruppen formulerar ett problem, så bör samtalsledaren genast omformulera problembeskrivning till ett positivt förändringsmål:

- Du vill det bästa för ditt barn
- Du vill att ni ska samarbeta bättre...

För att hjälpa gruppen att formulera sig i termer av något man vill uppnå kan man fråga: Hur ser ert liv ut när problemet eller situationen är löst?

- Hur märker ni att problemet eller situationen är borta, vad händer, vad gör ni då?
- Hur beter sig varje gruppmedlem när målet är nått?
- Vad vill eller kan du bidra till att få ett meningsfullt sammanhang eller vardag för er?
- Vad vill/kan du bidra till att bygga upp ett fungerande struktur/rutin/något annat för er?

Målbeteende eller fokus

Om att hjälpa till att konkretisera målbeteendet, det vill säga ett beteende som var och en kan förändra. Gruppen får formulera sig i termer att mål och delmål samtidigt konkretisera så att man vet vad ska uppnås, till exempel: *Ha ett bra liv tillsammans*. Be gruppmedlemmar beskriva vad ett bra liv är för dem och hur de tänker att de stegvis (delmål) kan uppnå det:

- Vad innebär det rent konkret för er eller för varje och en?
- Hur vet ni när ni uppnått det?

Ett annat exempel: om man pratar om exempelvis barnets bästa eller välmående:

- Hur kan vi på ett konkret sätt veta att barnet och ni mår bra?
- Vilka "mått" ska vi användas oss av?

Sammanfatta gruppmedlemmarnas tankar, funderingar eller önskemål så att alla får en bild av vad var och en har för förväntningar så att alla kan förstå var de andra befinner sig. Fånga särskilt upp i sammanfattningen det som är gemensamma förväntningar (som ibland kan förvandlas till förändringsmål) eller uttalade förändringsmål, om möjligt använd blädderblock eller dylik.

Efter sammanfattningen ställ en fråga som möjliggör att samtalet håller sig till målet eller går vidare i en konstruktiv riktning. Eller ett annat alternativ är att låta varje individ sammanfatta sig själv. Det ligger en styrka i att höra sig själv sammanfatta och att gruppledaren gör det också.

Regler eller ramar för hur var gruppmedlem bör bete sig under samtalet

Regler är särskilt viktiga vid samtal med en grupp där man inte lyssnar på varandra eller om det råder kaos. När så är fallet kan man börja med att prata om ramar och regler för mötet innan man börjar prata om målbeteendet (ett beteende som kan förändras) eller fokus för samtalet:

- Vi brukar ha som samtalsregler.... (Jag – budskapet)
- Några ni vill lägga till?
- Funderingar?

Regler i rummet

Kom överens om tidsramar, exempelvis att varje medlem kan prata fritt i fem minuter och de andra ska bara lyssna. Om möjligt ”förhandla” reglerna tillsammans med gruppen. Man kan bolla över frågan till gruppmedlemmarna:

- Vad har ni för tankar kring vilka regler eller förhållningssätt ska vi ha under våra samtal?

Mandat att vara den som leder mötet. Be om lov att avbryta eller styra upp om de bryter ”reglerna:

- Detta är ett arbete som vi gör tillsammans, min uppgift är att bland annat hålla i samtalet så att vi fokuserar på det vi ska tala om/utreda/för att nå förväntningar. Kan jag få **mandat** till det?

Be var och en att formulera sig företrädesvis i positiva termer om önskad förändring, särskilt om det gäller annan familj medlem. En annan regel kan vara att inte avbryta och inte heller kommentera varandra varken verbalt eller icke verbalt, att bara utgå från sig själv och att alla ska få komma till tals, gruppledaren har som uppgift då att hjälpa var och en att få formulera sig utifrån sina behov och sina känslor, (tankeläsning är förbjudet i samtalsrummet, det vill säga inte tillåtet att en gruppmedlem ”tänker” för en annan, utan man måste prata för sig själv).

Viktigt att gruppledaren stöter den som har ordet och är uppmärksam på att ödmjukt men bestämt vid behov stoppa om den andre lägger sig i. Ett hjälpmedel kan vara att skriva på blädderblock eller ha en äggklocka.

Om bråket uppstår i rummet: *Nu ska jag använda mig av det mandat jag fick av er och därför avbryter jag den här diskussionen nu. Jag har sett/hör hur ni kommunicerar med varandra och för att kunna gå vidare vill jag påminna er att vi kom överens om följande regler: var och en pratar utifrån sina egna upplevelser och för sig själv*

Sammanfatta

Sammanfatta ramarna och reglerna när diskussionen är klar:

- Jag har uppfattat att ni vill tala om X och Z, för min del vill jag prata om M och O och att vi kommit överens om att...
- Så detta har vi nu kommit överens om...

- Om jag förstått allt rätt ska....är vi överens om.....?
- Vi har kommit överens om följande regler för samtalet...

Ställ kontrollfrågor som till exempel: Stämmer det?

Ett annat alternativt: låt gruppmedlemmarna sammanfatta reglerna först och gör sedan en sammanfattning av deras sammanfattning. Ibland kan vara hjälpsam att be gruppmedlemmarna att sammanfatta endast det positiva eller en sak som kändes mindre bra och två-tre som kändes bra, positiva eller hoppfulla....

MI-grupper i kombination med andra metoder och/eller behandlingar

Exempel på andra metoder och behandlingar kan vara en individuell KBT-behandling för ångest, en webbaserad sluta-röka-kurs, en CRA-grupp (*Community Reinforcement Approach*), en behandlingshemsvistelse eller en kurs i återfallsprevention. Denna boks manual går att använda i kombination med andra metoder.

Arbetssättet när man ska arbeta utifrån en manual eller liknande – en kort beskrivning

Gruppledaren presenterar agendan och berättar om målet för mötet samt inleder utifrån den manual eller det informationsblad som är aktuellt för mötet. Varje tolk översätter till sin smågrupp. Ställs en fråga översätts den först till svenska och varje tolk översätter sedan också frågan till sin respektive smågrupp. Utbryter en diskussion i smågruppen är det svårt att tolka allt till övriga, och det kan då vara att föredra att som tolk försöka sammanfatta eller i starkt komprimerad form söka återge det väsentliga i diskussionen så att detta därefter kan tolkas till gruppledaren och till övriga smågrupper. Detta arbetssätt ska ingå i gruppreglerna så att alla vet vad som gäller.

Genomgående gäller dock att den kommunikation som sker och det som sägs rörande gruppens arbete och målsättning, tolkas till svenska och att det som händer i gruppens arbete kommer upp på svenska. Utifrån olika tolkars erfarenheter och ju större intresse för ämnet det finns i gruppen, desto lättare är det också att få grupptolkning att fungera.

Tolksamtal i grupp med bara EN tolk

Monica Brendler Lindqvist beskriver i sin studie *Tolkens roll i behandling med flyktningsföräldrar och små barn* (2013) att Röda Korsets Center för torterade flyktingar hade ett behandlingsprogram för mammor och deras små barn i grupp med en tolk. Ett av studiens syfte var att undersöka om det var möjligt att genomföra detta behandlingsprogram med hjälp av tolk. Därför har tolkens roll ägnats speciell uppmärksamhet i projektet. Grupperna bestod av drygt tio personer inklusive tolken.

För att förbereda tolkarna intervjuades de om uppdraget och om huruvida de speciella kunskaper som krävdes tydligt framfördes. Man kom överens om att inte använda ord som på mammornas språk skulle kännas nedvärderande. I en grupp med så många var det svårt för tolken att också fokusera på vad mammorna sade till sina barn. Lösningen blev att be tolken fokusera mera på den delen och på behandlarnas interventioner än på vad som sagts mellan mammorna. Behandlarna behövde vara aktiva genom att ge tolken tydliga signaler om vilka dialoger som skulle prioriteras.

Erfarenheterna visar att det är möjligt att arbeta med samspelsbehandling i grupp genom tolk. När man frågade familjerna om hur de upplevde dessa samtal med tolkar var deras uppfattningar detsamma, det vill säga de var nöjda.

Tolksamtal i grupp med FLERA tolkar

Det kan uppstå situationer där man pratar genom tolk med en hel grupp, till exempel med personen, hens kontaktpersoner, socialsekreterare, försäkringskassan och socialsekreterare. Att vara upp till mellan sex och tio personer i ett sådant läge, inklusive tolken, är inte ovanligt. Många av de förslag som beskrivs nedan kan också användas vid tolksamtal i grupp med bara en tolk.

Hur kan man arbeta med olika tolkar med skilda språk i en gruppsituation? Utifrån mina egna erfarenheter och utifrån rapporter och artiklar från de personer vilka jag tackar för deras bidrag i slutet av boken, har jag skrivit följande mini-manual för att arbeta med tolksamtal i grupp.

Mini-manual för att arbeta med tolksamtal i grupp med flera tolkar

Ibland behöver vi ge information till eller starta grupper som motivations- och behandlingsgrupper eller grupper som är stödgrupper eller förbereda för orienteringssamtal, där det finns personer som tillhör olika språkgemenskaper. Av ekonomiska skäl är det ibland inte möjligt att erbjuda individuella kontakter. Det kan också vara svårt att få tillräckligt deltagarantal med samma språk.

Jag erfor detta problem för många år sedan när jag var projektledare för Spelberoende-projektet. Vi hade ett manualbaserat behandlingsprogram. Det fanns många personer som behövde hjälp men som inte kunde tillräckligt bra svenska för att kunna delta i de vanliga grupperna med svensktalande. Majoriteten av de personer som jag då konsulterade sade att det inte var möjligt att ha sådana grupper. Som tur var fanns det andra personer som uppmuntrade mig att prova mig fram och som bidrog med konkreta idéer, särskilt psykologerna Sören Lander och Muhammed Taha.

Förbered gruppmedlemmarna och tolkarna i ett möte

Förbered helst deltagarna genom att prata med dem individuellt, och om detta om inte går, gör det första gången ni träffas. Beskriv arbetssättet, informera om att det kommer att finnas olika

tolkar i gruppen och att det nog i början kan upplevas som lite besvärligt att ha samtal genom tolk. Allt detta görs för att underlätta för ett bra samarbete från början.

Berätta att det kan bli lite trögt i början och att när alla vet hur det går till, fungerar det i regel bra. Det viktigaste är att samarbeta med varandra. Därför kommer du att föreslå några samtalsregler som du vill att ni ska komma överens om i gruppen, till exempel att handuppräckning gäller då någon vill säga något eller att gruppledaren räcker upp sin hand då hen vill ha en paus så att tolken hinner översätta.

Säg att det underlättar om gruppmedlemmarna tänker på hur man sätter punkt efter varje mening, till exempel genom att säga: "Nu är jag klar" och att försöka uttrycka sig kort, konkret och begripligt så gott det går för att underlätta för tolken.

Introduktion- eller informationsmöte med tolkarna

Att ha ett introduktions – eller informationsmöte med bara tolkarna är alltid bra, inte minst för att tolkarna får möjlighet att förbereda sig och även kunna ta upp egna funderingar. Att veta något om den situation man ska möta som tolk är överhuvudtaget bra. Om det är möjligt, börja därför med en träff enbart för tolkarna för att prata om arbetssättet och fackspråket.

Erbjud en kort ordlista med de termer som återkommer i det du ska göra, till exempel "programmet"; "informationsmöte" med flera. Presentera gärna också en skriftlig information om målet med mötet och om gruppen som ska träffas. Tolkarna brukar vilja få läsa igenom när det finns en manual eller broschyrer eller en PowerPoint i förväg, för att få en bild av om det finns ord eller begrepp de inte känner till eller som möter speciella svårigheter att översätta till det egna språkområdet. Det kan också underlätta att fråga tolkarna om hur man ser på exempelvis psykisk ohälsa, sociala problem och på att mötas i grupper, i deras respektive kulturer.

Andra viktiga saker att tänka på är fras-längden i "föreläsningen" (det som gruppledaren säger), att det varken blir för långa (svårt att memorera allt) eller för korta (stör kontinuiteten) meningar på så sätt att bara några få ord yttras innan de förväntas bli översatta. Beroende på olika språks uppbyggnad och på att det finns stora skillnader, kan dessa sätt att tala skapa svårigheter, exempelvis när det gäller ordföljden - vissa meningar måste ges i sin helhet för att tolken ska kunna "föra över" dem till det egna språket.

Ett annat sätt är att ha turordning under samtalen, att till exempel börja från vänster i gruppen ena gången och från höger andra gången, förutsatt att alla sitter på samma plats under gruppträffarna. Vill deltagaren inte säga något går turen vidare. På så sätt kan alla känna sig delaktiga.

Första mötet

Samtala första gången med hela gruppen och gör många korta pauser för att visa hur bra det går när tolken hinner med (pedagogisk demonstration). Har du tidigare talat med medlemmarna individuellt, kommer allt att bli lättare. Risken att någon skulle känna sig kränkt eller missförstådd är inte så stor när gruppens mål är klart och medlemmarnas möjligheter att komma till tals garanteras. Naturligtvis bör det finnas plats för spontanitet och lite "kaos", men din uppgift är alltid att dra tillbaka gruppen till agendan för mötet och till en så effektiv kommunikation som möjligt.

Första mötet är alltid avgörande för hur medlemmarna kommer att uppleva samtalen. Därför bör gruppledaren vara noga med att informera på ett vänligt, kort och konkret sätt om hur hen har tänkt sig arbetsgången och varför. Man kan också fråga gruppdeltagarna om vilka andra regler de tror skulle underlätta. Det är bra om tolkarna är med vid det här tillfället för att bidra till de regler som kan underlätta deras arbete och kanske hitta egna lösningar tillsammans med dig och gruppen.

Det som brukar skapa trygghet i en grupp är att du som gruppledare med ditt beteende kan visa att allt inte behöver vara perfekt. Humor och välvilja kompenserar de begränsningar som det här arbetssättet innebär. Det krävs lite träning men efter ett tag fungerar det bra rent praktiskt.

Ibland infinner sig oväntade frågor och teman. Därför är det viktigt att vara flexibel och tillåtande inför nya idéer. Kanske någon medlem har ett bra förslag på att förbättra arbetssättet. Prova och se hur det går, ge medlemmarna en chans att tycka till - men alltid inom ramen för gruppens ordningsregler och utifrån tolkens möjligheter att hinna med. Kom återkommande överens med tolkarna om hur de arbetar och vill ha det under träffen.

När det gäller själva mötet finns det en metodologisk kunskap hos tolkar som säger att det inte bör röra sig om för stora grupper från varje språkområde; cirka fem personer för varje språkområde kan vara lämpligt. Det bör inte heller vara så många från ett språkområde att dess tolk måste höja rösten för att nå fram till samtliga i den gruppen (vilket i så fall blir ett störande moment för övriga tolkar). Ett visst "brus" uppstår alltid när flera tolkar översätter samtidigt.

Medan tolken översätter till eller från svenska uppstår det en paus där alla hinner tänka efter. Detta är ju egentligen något bra. Gruppledaren ska hinna tänka efter lite själv också. Med långa pauser mellan meningarna - det handlar om sekunder, men det är påtagligt längre mellanrum mellan replikerna än om man för samtalet på svenska- är det lätt att någon annan "hoppas in" och för samtalet vidare i en helt annan riktning. Detta kan göra att man som gruppledare ibland tappar tråden, och om någon annan i gruppen hoppas in och fortsätter är det lätt att samtalet studsar runt och inte kommer i mål. En lösning kan vara att gruppledaren redan i början av träffen ber om mandat att se till att gruppreglerna respekteras och att gruppen håller sig till agendan för mötet. Deltagarna ska be om ordet när de vill säga något. På det sättet kan gruppledaren få en chans att antingen säga: *OK* eller: *Inte just nu, men vi tar upp det lite längre fram.*

Exempel på ett MI-samtal genom telefontolk mellan en ungdom och en kontaktperson på boendet

Samtalsledare: Hej, kom gärna in.

Ungdom: Tack.

Samtalsledare: Vi har med oss en tolk via högtalartelefonen men du behöver inte rikta dig mot telefonen utan mot mig om det passar dig och du kan sätta dig bekvämt.

Ungdom: Okej.

Tolken och övriga parter presenterar sig. *(Kom ihåg! Om ungdomen inte vill att tolken ska veta vem hen är, kan man bara säga förnamnet eller hitta ett annat sätt för att ungdomen ska känna sig trygg i samtal genom tolk).*

Samtalsledare: När man bor på ett sånt här boende så har man en kontaktperson som man har samtal med en gång i veckan. Kommer du ihåg att du fick den informationen när du flyttade in förra veckan?

Ungdom: Mmm. men det var en annan person, inte du.

Samtalsledare: Det stämmer bra att det inte är jag som är din kontaktperson. Men eftersom din kontaktperson inte är här idag så tänkte jag prata lite med dig. Går det bra?

Ungdom: Okej.

Samtalsledare: Vad bra. Jag har bokat 45 minuters tolktid. Om du behöver paus emellan så är det bara att säga till så tar vi en kort paus. Kan vi göra så?

Ungdom: Okej.

Samtalsledare: Fint. Då sätter vi igång. Hur känns det hittills för dig att bo här på boendet?

Ungdom: Allt är bra.

Samtalsledare: Det känns bra för dig att bo här på boendet. Hur trivs du med de övriga ungdomarna här?

Ungdom: De tittar konstigt på mig ibland. Kanske för att jag inte är muslim som de.

Samtalsledare: Du upplever att de andra ungdomarna tittar konstigt på dig. Du tror att det kan ha att göra med att du tror annorlunda mot det de tror på. Vad gör du när du känner så?

Ungdom: Jag går in på mitt rum. Det känns jobbigt. Jag blir rädd.

Samtalsledare: Det låter som om det känns jobbigt för dig när andra ungdomar tittar konstigt på dig och du blir rädd, så du har hittat ett sätt att undvika deras konstiga blickar, genom att gå in till ditt rum där du kan vara ifred.

Ungdom: Mmm...

Samtalsledare: Vad är det som gör att du, trots att det känns jobbigt att få konstiga blickar på dig, väljer att komma ut från rummet och sätta dig i till exempel vardagsrummet?

Ungdom: Jag tröttnar på att vara ensam och blir uttråkad på rummet.

Samtalsledare: Du blir uttråkad av att vara för dig själv i ditt rum och du vill umgås med andra. Var hittar du modet till att ta dig ut ur ditt rum trots att du blir rädd för och tycker att det är jobbigt med de konstiga blickarna från de andra ungdomarna?

Ungdom: Jag vet att personalen kan hjälpa mig om det blir problem.

Samtalsledare: Du känner dig trygg med personalen och litar på att de kan hjälpa dig om problem skulle uppstå?

Ungdom: Ja.

Samtalsledare: Vad brukar du göra när du inte är på ditt rum?

Ungdom: Jag brukar spela spel med personalen eller titta på TV i soffan.

Samtalsledare: Hur känns det när du kommer ut och spelar spel med personalen eller tittar på TV i soffan?

Ungdom: Det känns roligt, skönt att göra annat än vara på rummet.

Samtalsledare: Du tycker om att vara vistas ute på de allmänna ytorna. Vad skulle du behöva för att våga vistas ute mer?

Ungdom: Personalen kan knacka på min dörr.

Samtalsledare: Du skulle kunna tänka dig att komma ut mer för att exempelvis spela spel och titta på TV om personalen knackar på hos dig och bjuder in dig till att vistas ute bland de andra?

Ungdom: Ja.

Samtalsledaren och ungdomen pratar vidare kring ett upplägg där man inför aktiviteter som ungdomen skulle kunna delta i på dagar, efter middagen och efter storhandling på helger.

Litteraturtips och inspirationskällor

- Arkowitz, H., Miller, W.R. & Rollnick, S. (2015, 2 ed). *Motivational Interviewing in the treatment of psychological problems*. Guilford Publications.
- Backe, E. & Gudmundsdottir. (2008). *Språkrör åt båda håll? En litteraturstudie om faktorer som inverkar på samtal som översätts av tolk*. Examensarbete – Magisternivå i vårdvetenskap vid Institutionen för Vårdvetenskap, 2008:60. Borås: Högskolan i Borås.
- Barth, T. & Näsholm Ch. (2018). *MI - samtal och förhållningssätt: att framkalla, förädla och förankra motivation*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bem, D.J. (1972). Self-Perception theory. I Berkowitz, L. (red.). I *Advances in experimental social psychology*, 6, 1–62. New York: Academic Press.
- Botond, A. (2017). *Kulturell psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Brehm, J.W. (1972). *Responses to loss of freedom: A theory of psychological reactance*. Morristown, NJ: General Learning Press.
- Brehm, S.S. (1981). Psychological reactance and the attractiveness of unobtainable objects: Sex differences in children's responses to an elimination of freedom. *Sex Roles*, 9 (Vol.7), 937–949.
- Brehm, S.S. & Brehm, J.W. (1981). *Psychological reactance: A theory of freedom and control*. New York: Academic Press.
- Brendler, L. M. (2013). Tolken roll i behandling med flyktingföräldrar och små barn. *Psykisk Hälsa*, nr 4, 30-35- Länk: https://issuu.com/pidgingroup/docs/201311-psykiskh__lsa-2013-4-s-smakp
- Burke, B.L., Arkowitz, H. & Menchola, M. (2003). The efficacy of motivational interviewing: a meta-analysis of controlled clinical trials. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol, 71 (5), 843-861.
- Cabrejas, M. (2013). Bilingualism och psykoterapi. *Psykisk Hälsa*, nr 4, 22-29.
Länk: https://issuu.com/pidgingroup/docs/201311-psykiskh__lsa-2013-4-s-smakp
- Farbring, C.Å. (2014). *Handbok i motiverande samtal: teori, praktik och implementering*. Natur & Kultur.

- Farbring, C.Å., & Rollnick, S. (2015). *MI för praktiker: stöd och vägledning för motiverande samtal*. Natur & Kultur.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Fioretos, I., Gustafsson, K. & Norström, E. (2014). *Tolkade möten: tolkningens betydelse för rättsäkerhet och integration*. Lund: Studentlitteratur.
- Forsell, M. (2018). *Att arbeta med tolk*. Gothia Fortbildning AB. Förlag
- Ghasemiani, S. (2012). *Tolken och samtalet: om samtal, tolk och handledning av familjehem*. Stockholm: Hanaförlaget.
- Handmaker, N. SH. & Wilbourne, P. (2001). Motivational Interventions in Prenatal Clinics. *Alcohol Research and Health*, 25(3), 219-230.
- Hettema, J., Steele, J. & Miller, W.R. (2005). Motivational interviewing. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1, 91-111.
- Holm-Ivarsson, B., Ortiz, L., & Wirbing, P. (2013, 2:utgåva). *MI Motiverande samtal i socialt arbete: praktisk handbok för socialt arbete*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Holm-Ivarsson, B. (2016). *Motiverande samtal. Praktisk handbok för skolan*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Hultgren, S. (2013). *Tid för samtal. Vad talar vi om egentligen?* Stockholm: Liber.
- Hultgren, S. (2018). *Smarta barn*. Stockholm: MCS AB.
- Johansson, R. & Selenbrink, K. (2008). *Det är ändå en process till innan du får sagt det du ska säga – tio socialsekreterares syn på att använda tolk i klientsamtal*. Växjö: Växjö Universitet. Institution för vårdvetenskap och socialt arbete. SQ4603, 15 hp.
- Kammarkollegiet (2017). *Kammarkollegiets tolkföreskrifter inklusive god tolksed*. KAMFS 2016:4. Stockholm: Kammarkollegiet. Kan laddas ner på www.kammarkollegiet.se
- Lundahl, B.W., Kunz, C., Brownell, C., Tollefson, D., & Burke, B.L. (2010). A meta-analysis of motivational interviewing: Twenty-five years of empirical studies. *Research on Social Work Practice*, 20(2), 137-160.
- Lundahl, B., Moleni, T., Burke, B.L., Butters, R., Tollefson, D., Butler, C., & Rollnick, S. (2013). Motivational interviewing in medical care settings: A systematic review and metaanalysis of randomized controlled trials. *Patient Education and counselling*, 93(2), 157-168.
- Miller, W.T. & Rollnick, S. (2012). *Motivational Interviewing - Helping People Change*. Guilford Publications.
- Miller, W.T. & Rollnick, S. (2013). *Motiverande samtal. Att hjälpa människor till förändring*. Natur & Kultur.
- Moyers, T.B., Manuel, J.K. & Ernst, D. (2014). *The Motivational Interviewing Treatment Integrity (MITI). Code: Version 4.2.1*. University of New Mexico. Center on Alcoholism, Substance Abuse and Addictions (CASAA).

- Ortiz, L. (2014). *Motiverande samtal i arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Ortiz, L. (2014, 2:utgåva). *När förändring är svårt. Att hantera motstånd med motiverande samtal*. Natur & Kultur.
- Ortiz, L. (2014). *Att motivera till att vilja leva. En handbok i motiverande chatsamtal*. Stockholm: MIND – för psykisk hälsa. Kan laddas ner kostnadsfritt på www.mind.se
- Ortiz, L. (2014). *Motiverande samtal i arbete med ätstörningar*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Ortiz, L. & Sjölund, A. (2015). *Motiverande samtal vid autism och adhd*. Stockholm: Natur & Kultur Akademisk.
- Ortiz, L. & Skoglund, Ch. (2017). *Lyssnar din tonåring? Samtal med förändring som mål*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Ortiz, L. (2017). *Motiverande samtal, MI och Grit med ensamkommande: att förstärka hopp och uthållighet i asylprocessen och vid avslag*. Stockholm: LLOA Förlag.
- Ortiz, L. & Ödman-Fält, K. (2018). *Motiverande samtal med grupper*. Lund: Studentlitteratur.
- Ortiz, L. (2019). *Motiverande, medmänskliga samtal*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Rogers, C. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications and theory*. London, United Kingdom: Constable.
- Rosengren, D.B. (2012). *Motiverande samtal – MI: en praktisk handledning*. Lund: Studentlitteratur.
- Rubak, S., Sandbaek, A., Lauritzen, T. & Christensen, B. (2005). Motivational interviewing: A systematic review and meta-analysis. *The British Journal of General Practice*, 55(513), 305-312.
- Shahnavaz, Sh. (2012). *Tandvårdpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Skaaden, H. (2017). *Den tvåpartiska tolken: lärobok i tolkning*. Stockholm: Sköna konstner Förlag.
- Smedslund, G., Berg, R.C., Hammerstrom, K.T., Steiro, A., Leiknes, K.A., Dahl, H.M. & Karlsen, K. (2011). Motivational interviewing for substance abuse (Review). *The Cochrane Library, Issue 11*.
- Socialstyrelsen (2016). *Att samtala genom tolk. En kort vägledning*. Artnr 2016-4-17. Stockholm: Socialstyrelsen. Kan laddas ner på www.socialstyrelsen.se/publikationer
- Steele, C.M. (1988). The psychology of self-affirmation: Sustaining the integrity of the self. I L. Berkowitz (red.). *Advances in experimental social psychology* (s. 261-302). New York: Academic Press.
- Stihl, M. (2018). *Motiverande samtal i praktiken. Hjälpa människor till varaktig förändring*. Stockholm: Komlitt Förlag.
- Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms Universitet & Kluwer, W. (2017). *Tolkkunskap*. www.tolk.su.se
- Utbildningsdepartementet (2017). *Att förstå och bli förstådd. SOU 2018:83. Ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk: Betänkande från Tolkutredningen (U 2017:09)*.

Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Länk: <https://www.regeringen.se/4aeb03/contentassets/94589a6823994d2385f4f55b24be734e/att-forsta-och-bli-forstadd--ett-reformerat-regelverk-for-tolkar-i-talade-sprak-sou-201883>

VanBuskirk, K. A., & Wetherell, J. L. (2013). Motivational interviewing with primary care populations: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Behavioral Medicine*. doi:10.1007/s10865-013-9527-4.

Wadensjö, C. (2018). *Kontakt genom tolk*. Dialogos Förlag

Westra, H.A. (2012). *Motivational Interviewing in the treatment of anxiety*. The Guilford Press.

Tack till alla som har bidragit till Motiverande samtal genom tolk!

Liria Ortiz,
leg psykolog, leg psykoterapeut
och handledare (KBT), utbildar
och handleder i MI (MINT)

E-mail: Liria.Ortiz@gmail.com

Hemsida: www.liriaortiz.com

Twitter: [@PsykologLiria](https://twitter.com/PsykologLiria)

**Finns också på Facebook,
LinkedIn, Youtube och**

Instagram: [#psykologensvarar](https://www.instagram.com/psykologensvarar)